

Warszawa, 28 lutego 2024 r.

Sz. P.

Zuzanna Rudzińska-Bluszcz

Wiceministra Sprawiedliwości

Szanowna Pani Ministro,

W związku z zamieszczeniem w Biuletynie Informacji Publicznej w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny Projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobu przygotowania i przeprowadzenia przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a-185c i 185e Kodeksu postępowania karnego (A521), poniżej przedstawiam uwagi Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę do ww. projektu.

Mamy nadzieję, że uwagi będą pomocne w przygotowaniu ostatecznej wersji rozporządzenia, jak najpełniej uwzględniającego najlepiej pojęty interes dziecka.

W razie pytań pozostajemy do dyspozycji.

Z poważaniem,

Renata Szredzińska

Prezeska zarządu

Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę

Uwagi Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę:

Obecny zapis	Proponowany zapis	Uzasadnienie
§ 1.2. 5. komunikacji wspomagającej i alternatywnej – rozumie się przez to korzystanie z pomocy komunikacyjnych, form i sposobów porozumiewania się rozumianego jako odbieranie i nadawanie komunikatów, w tym w mowie i piśmie, które wspierają, uzupełniają lub zastępują mowę w celu funkcjonalnej komunikacji;	§ 1. 5. komunikacji wspomagającej i alternatywnej – rozumie się przez to korzystanie z form i sposobów porozumiewania się rozumianego jako odbieranie i nadawanie komunikatów, w tym w mowie i piśmie, które wspierają, uzupełniają lub zastępują mowę w celu funkcjonalnej komunikacji;	Dla osób z niepełnosprawnością w zakresie mowy AAC to forma komunikacji z otoczeniem, oni nie korzystają z jej pomocy, ale z niej samej. Zapis ten należy sformułować w trybie zrównywania komunikacji alternatywnej z mową, to zapewni jego stosowanie.
§ 2. 1. Przed przesłuchaniem sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator: 1) ustala czy wiek świadka, jego rozwój intelektualny oraz stan emocjonalny i ewentualne objawy pourazowe umożliwiają mu udział w przesłuchaniu; 2) jeżeli świadek jest osobą niepełnosprawną, ustala rodzaj i stopień niepełnosprawności w celu przeprowadzenia przesłuchania przy uwzględnieniu potrzeb świadka;	§ 2. 1. Przed przesłuchaniem sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator: 1) ustala czy wiek świadka, jego rozwój intelektualny stan emocjonalny oraz objawy pourazowe umożliwiają mu udział w przesłuchaniu; 2) jeżeli świadek jest osobą niepełnosprawną, ustala rodzaj niepełnosprawności i potrzeby świadka w celu przeprowadzenia przesłuchania przy uwzględnieniu stanu niepełnosprawności świadka;	Niezasadne jest użycie słowa „ewentualne” w odniesieniu do objawów pourazowych. Biorąc pod uwagę cele postępowania, zasadne jest ustalenie rodzaju objawów oraz ich wpływu na udział małoletniego w czynności przesłuchania. W praktyce objawy po doświadczeniu krzywdzenia mogą umożliwiać lub uniemożliwiać przesłuchanie, i to winno być jasno wpisane w niniejszym akcie. Analogicznie w przypadku osoby z niepełnosprawnością rodzaj i stopień niepełnosprawności są nierozdzielnie związane z potrzebami od rampy dojazdowej po komunikację AAC, stąd sprawdzenie i ustalenie rodzaju niepełnosprawności oraz potrzeb winno być jednoczesnymi czynnościami. W proponowanej treści przepisu brakuje informacji w jaki sposób powinny być poczynione wskazane w przepisie ustalenia. Wydaje się,

		że ustalenie występowania objawów pourazowych oraz stanu emocjonalnego świadka powinno należeć do biegłego psychologa.
Brak definicji osoby niepełnosprawnej	Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. Artykuł 1 “Do osób niepełnosprawnych zalicza się te osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, psychiczną, intelektualną lub w zakresie zmysłów co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami.”	Zasadne byłoby wprowadzenie do § 1. 2. definicji niepełnosprawności z Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. Rozporządzenie wyróżnia 3 kategorie świadków szczególnych: małoletni, osoby niepełnosprawne, cudzoziemcy. Ustawa kpk w art. 185 e mówi zaś o świadku z zaburzeniami psychicznymi, rozwojowymi, zakłóceniami zdolności postrzegania lub odtwarzania postrzeżeń. Istnieje ryzyko wątpliwości interpretacyjnych co do kategorii świadków objętych ochroną art. 185 e kpk i w § 2 rozporządzenia - czy to tożsame grupy? Czy uprawnienie wskazane w par 6 będzie dotyczyło osób wskazanych w § 2? Uporządkowanie terminologii, w tym umieszczenie definicji pomogłoby częściowo usunąć wątpliwości.
§ 4. 6 Urządzenia służące do utrwalania obrazu i dźwięku z przesłuchania, a także utrwalony obraz i dźwięk z przesłuchania, o którym mowa w ust. 4 zabezpiecza się w taki sposób by dostęp do nich miały wyłącznie osoby upoważnione.	§ 4. 7 Utrwalony obraz i dźwięk z przesłuchania, o którym mowa w ust. 4 zabezpiecza się w taki sposób i w takiej formie, by nie uległy zniszczeniu w toku prowadzenia postępowania dowodowego.	Fundacja prowadzi przyjazny pokój przesłuchań z którego korzystają sądy, jak również jesteśmy w kontakcie z sądami rejonowymi. Z naszych doświadczeń wynika, że dźwięk i obraz przesłuchania utrwała się przede wszystkim na płycie CD. Zdarza się, że płyty ulegają zniszczeniu (pęknięcia, przeszyte wskutek szycia akt, zarysowania) uniemożliwiając odtworzenie zapisanego przesłuchania. To powoduje

		istotny brak w postępowaniu dowodowym mającym wpływ na wyrok oraz konieczność kolejnego przesłuchania dziecka, a tym samym czyni ochronę dziecka nieskuteczną. Nieliczne sądy korzystają z innych form utrwalania: pendrive lub też dysk przenośny. Warto zastanowić się nad uzupełnieniem rozporządzenia lub wydaniem wytycznych w kwestii utrwalania dźwięku i obrazu z przesłuchania w trybie 185 a-e kpk, a przede wszystkim zabezpieczenia nośników. Proponowany zapis pozwoli zwrócić uwagę na ten problem i dokonać możliwych zabezpieczeń, już umieszczenie płyty w odpowiedniej pogrubionej kopercie obniża możliwość jej zarysowania o kilkadziesiąt procent.
§ 6. 1. Świadcowi należy zapewnić możliwość obejrzenia przyjaznego pokoju przesłuchań, w którym ma być przesłuchiwany. Informację o tym zamieszcza się w wezwaniu na przesłuchanie wskazując dane kontaktowe osoby, która udostępni przyjazny pokój przesłuchań. 2. Świadcowi, o którym mowa w art. 185e ustawy, należy zapewnić możliwość obejrzenia przyjaznego pokoju przesłuchań, a także spotkania się z biegłym psychologiem co najmniej dwa dni przed wyznaczonym terminem przesłuchania, chyba że z uwagi na dobro postępowania nie jest możliwe zachowanie tego terminu.	§ 6. 1. Świadcowi należy zapewnić możliwość obejrzenia przyjaznego pokoju przesłuchań, w którym ma być przesłuchiwany co najmniej dwa dni przed wyznaczonym terminem przesłuchania, chyba że z uwagi na dobro postępowania nie jest możliwe zachowanie tego terminu. Informację o tym zamieszcza się w wezwaniu na przesłuchanie wskazując dane kontaktowe osoby, która udostępni przyjazny pokój przesłuchań. 2. Świadcowi, o którym mowa w art. 185e ustawy, należy ponadto zapewnić możliwość spotkania się z biegłym psychologiem co najmniej dwa dni przed wyznaczonym terminem przesłuchania, chyba że z uwagi na dobro	Niezasadnym jest różnicowanie pozycji szczególnych świadków objętych ochroną, uprawnienie do obejrzenia pokoju 2 dni przed czynnością przesłuchania powinno dotyczyć wszystkich świadków.

	postępowania nie jest możliwe zachowanie tego terminu.	
§ 7. Przed rozpoczęciem przesłuchania protokolant sprawdza, czy środki techniczne, o których mowa w § 4 ust. 4 i § 21, działają prawidłowo.	§ 7. Odpowiednio wcześniej przed rozpoczęciem przesłuchania protokolant sprawdza, czy środki techniczne, o których mowa w § 4 ust. 4 i § 21, działają prawidłowo.	Zapis „przed rozpoczęciem przesłuchania protokolant sprawdza, czy środki techniczne działają prawidłowo”, czytany literalnie może spowodować, że czynność ta będzie prowadzona zbyt późno, gdy dziecko już czeka na przesłuchanie. Jeśli w takiej sytuacji protokolant stwierdzi, np., że na dysku urządzenia jest za dużo materiału i trzeba usunąć, co może zająć chwilę lub znajdzie inne trudności techniczne, oczekiwanie dziecka może się przedłużyć, co zwiększy poziom stresu u małoletniego. Dlatego postulujemy dodanie „odpowiednio wcześniej”.
§ 12. 1. Podczas przesłuchania nie używa się strojów urzędowych. 2. Dyktowanie przez sędziego treści zeznań do protokołu jest wyłączone.	§ 12. 1. Podczas przesłuchania nie używa się strojów urzędowych. 2. Dyktowanie przez sędziego treści zeznań do protokołu jest wyłączone. 3. W protokole umieszcza się pytania zadawane dziecku.	Doświadczenie w prowadzeniu podobnych spraw oraz badania, które prowadzimy w sprawach dot. małoletnich pokrzywdzonych wskazują, że niejednokrotnie z uwagi na problemy techniczne, na późniejszym etapie postępowania nie ma możliwości odtworzenia nagrania z przesłuchania. Przy okazji okazuje się najczęściej, że protokół został sporządzony w sposób bardzo ograniczony oraz, że nie zostały zanotowane pytania kierowane do świadka. W konsekwencji zachodzi konieczność ponownego przesłuchania świadka. Zdarza się również, że ponownie złożone zeznania różnią się od zeznań złożonych pierwotnie, które zostały zaprotokołowane i na tej podstawie są podważane przez obrońcę. Te różnice mogą

		wynikać ze sposobu formułowania pytań. Jednak, z uwagi na brak pytań w protokole nie jesteśmy w stanie obronić tego argumentu, w skutek czego może dojść do kolejnego przesłuchania małoletniego, bądź podważenia wiarygodności jego zeznań.
§ 13. 1. Przed przystąpieniem do przesłuchania sędzia wyjaśnia świadkowi rolę osób biorących udział w przesłuchaniu w sposób adekwatny do wieku, fazy rozwojowej, stanu emocjonalnego oraz możliwości komunikacyjnych świadka, informuje, że przesłuchanie jest rejestrowane oraz kto będzie mógł się zapoznać z nagraniem z przesłuchania. 2. W przypadku przesłuchiwanie świadka, u którego występują zaburzenia psychiczne lub rozwojowe, sędzia przedstawia świadkowi na piśmie lub w formie graficznej plan przeprowadzania przesłuchania oraz uzgadnia ze świadkiem, w jaki sposób zasygnalizuje, że nie zrozumiał pytania, jest zmęczony lub ma innego rodzaju potrzeby.	§ 13. 3. W razie potrzeby czynności wskazane w par. 1 i 2 sąd przeprowadza w obecności biegłego lub zleca mu wykonanie tych czynności.	Wydaje się zasadnym uprawnienie dla sędziego do skorzystania z pomocy psychologa przy wskazanych czynnościach z uwagi na: brak przygotowania psychologicznego sędziów, losowanie sędziego do przesłuchania, potrzeby i stan pokrzywdzonego, konstrukcja przepisów (§ 9 i 10) poprzedzających § 13 w rozporządzeniu i istotny udział w nich psychologa oraz uzyskaną przez niego wiedzę, którą może spożytkować wspierając sędziego w czynnościach wskazanych w § 13.
§ 14. 1. Podczas przesłuchania świadka, o którym mowa w art. 185a lub 185e ustawy, sędzia motywuje świadka do swobodnej wypowiedzi na temat przedmiotu sprawy, posługuje się językiem prostym, adekwatnym do możliwości rozwojowych świadka upewniając się czy świadek zrozumiał treść pytania. 2. Nie należy zadawać świadkowi, o którym mowa w	§ 14. 1. Podczas przesłuchania świadka, o którym mowa w art. 185a lub 185e ustawy, sędzia motywuje świadka do swobodnej wypowiedzi na temat przedmiotu sprawy, posługuje się językiem adekwatnym do możliwości rozwojowych świadka upewniając się czy świadek zrozumiał treść pytania. 2. Nie należy zadawać świadkowi, o którym mowa w	Istotnym kryterium w tym przepisie nie powinien być prosty język, ale adekwatny do możliwości rozwojowych świadka. Z praktyki pracy terapeutów Fundacji wynika, że najtrudniejsze dla dziecka są pytania ocenne sugerujące jego odpowiedzialność, zadawane na poziomie świadomym lub nieświadomym. Istotne jest, aby rozporządzenie zwróciło na

ust.1, pytań sugerujących odpowiedzi, pytań przez przeczenie lub zawierających podwójne przeczenie, a także zadawać jednocześnie więcej niż jednego pytania.	ust.1, pytań sugerujących odpowiedzi, pytań przez przeczenie lub zawierających podwójne przeczenie, pytań sugerujących współodpowiedzialność świadka, a także zadawać jednocześnie więcej niż jednego pytania.	ten rodzaj pytań uwagę sędziów i psychologów realizujących czynność wystuchania.
§ 16. Przyjazny pokój przesłuchań może znajdować się w siedzibie sądu albo poza jego siedzibą, w szczególności w siedzibie prokuratury, Policji, instytucji państwowej lub samorządowej lub podmiotu, do którego zadań należy pomoc małoletnim lub pokrzywdzonym przestępstwem zgwałcenia, albo w siedzibie innego podmiotu, o ile posiada on przyjazny pokój przesłuchań spełniający warunki określone w niniejszym rozporządzeniu.	§ 16. Przyjazny pokój przesłuchań może znajdować się w siedzibie sądu albo poza jego siedzibą, w szczególności w siedzibie podmiotu, do którego zadań należy pomoc małoletnim pokrzywdzonym.	Zasadnym jest ograniczenie podmiotów mogących tworzyć przyjazne pokoje. Praktyka pokazuje, że w Prokuraturze bardzo rzadko są pokoje przesłuchań, w tym przyjazne, a na Komisariatach Policji na 300 pokoi w 2022 r., ponad połowa nie spełniała kryteriów rozporządzenia (Sprawozdanie z KPPPwR za 2022 r.). Ponadto pokrzywdzeni wskazują, jak stresujące jest przesłuchanie w miejscu, do którego dostęp mają oskarżeni, zatrzymani lub pokrzywdzeni innymi czynami. Proponowana konstrukcja nie wyklucza już istniejących pokoi w tym policyjnych, niemniej jednak pokaże, w którą stronę ustawodawca chce i powinien rozwijać przyjazność przesłuchania dla wrażliwych kategorii świadków. Jest to tym bardziej istotne w kontekście brzmienia § 18. 1., który stanowi, iż w sądzie, prokuraturze i na Policji osobny ciąg komunikacyjny jest zapewniany pod warunkiem, że warunki lokalowe to umożliwiają.
§ 18. 1. Jeżeli warunki lokalowe to umożliwiają:	§ 18. 1. Budynek, w którym znajduje się pokój przesłuchań powinien być dostosowany do potrzeb osób	Zgodnie z ustawą z 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami

1) pokój przesłuchań znajdujący się w budynku sądu, prokuratury lub Policji posiada odrębne wejście lub zlokalizowany jest w taki sposób, aby dojście do niego nie prowadziło przez części budynku, gdzie przebywają oskarżeni, zatrzymani lub pokrzywdzeni innymi czynami; 2) w bezpośrednim sąsiedztwie pokoju przesłuchań powinna znajdować się toaleta; 3) w przypadku osób z niepełnosprawnością ruchową wejście do budynku, pokój przesłuchań i toaleta powinny uwzględniać ich możliwości i sposoby poruszania się.	niepełnosprawnością ruchową i toaleta powinny uwzględniać ich możliwości i sposoby poruszania się W bezpośrednim sąsiedztwie pokoju przesłuchań powinna znajdować się toaleta;	minimalne wymagania w zakresie dostępności architektonicznej muszą spełniać wszystkie podmioty publiczne: w przestrzeni komunikacyjnej budynków brak barier poziomych i pionowych, urządzenia zainstalowane w budynku lub zastosowane w nim środki techniczne i rozwiązania architektoniczne umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń, z wyłączeniem pomieszczeń technicznych, w budynku znajdują się informacje na temat rozkładu pomieszczeń – chodzi o informacje, które można przeczytać, są dostępne przez dotyk lub głosowo, psy asystujące mogą wejść do budynku razem ze swoimi właścicielami, możliwe są ewakuacja lub inne sposoby ratowania osób, także tych ze szczególnymi potrzebami.
§ 20. 1. Pokój przesłuchań jest izolowany od odgłosów dochodzących z zewnątrz w stopniu wystarczającym, by zapewnić świadkowi możliwość koncentracji i swobodę wypowiedzi oraz by zapewnić należyłą jakość zapisu dźwięku. 2. Ściany i sufit w pokoju przesłuchań są w kolorze białym lub w ciepłych odcieniach koloru szarego. 3. Pokój przesłuchań wyposaża się w meble dostosowane dla osób dorosłych oraz meble dostosowane dla dzieci, a podłogę wykłada się miękką wykładziną. Kolorystyka mebli i wykładziny w pokoju	§ 20. 1. Pokój przesłuchań jest izolowany od odgłosów dochodzących z zewnątrz w stopniu wystarczającym, by zapewnić świadkowi możliwość koncentracji i swobodę wypowiedzi oraz by zapewnić należyłą jakość zapisu dźwięku. 2. Kolorystyka pokoju przesłuchań utrzymana jest w barwach jasnych, ciepłych i stonowanych. 3. Pokój przesłuchań wyposaża się w meble dostosowane dla osób dorosłych oraz meble dostosowane dla dzieci,	Zasadne jest przeformułowanie tego paragrafu. Wskazanie konkretnego koloru ścian i posiadania miękkiej wykładziny wydaje się być nadmiarowe. Zwłaszcza, że kolor szary to w palecie barw kolor zimny. wskazana propozycja daje kierunek, a nie jest nadmiernie drobiazgową

przesłuchań utrzymana jest w barwach jasnych i stonowanych.		
§ 21. 1. Pokój przesłuchań wyposaża się w środki techniczne umożliwiające: 1) utrwalanie obrazu i dźwięku z przebiegu przesłuchania;	§ 21. 1. Pokój przesłuchań wyposaża się w środki techniczne umożliwiające: 1) utrwalanie obrazu i dźwięku z przebiegu przesłuchania w taki sposób, by widoczne było całe pomieszczenie;	Obraz przekazywany przez kamerę i utrwalany na nośniku powinien obejmować całe pomieszczenie (przyjazny pokój przesłuchań).